

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Музичука Олександра Миколайовича – на дисертацію Рєзніка Олега Миколайовича «Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 - адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Від стабільності фінансової та економічних систем України на сьогодні залежить успіх всіх розпочатих у державі реформ, а також повноцінна реалізація заходів в межах євроінтеграційного курсу. Забезпечення такої стабільності пов'язано не лише з належним управлінням фінансово-економічною сферою держави, але й ефективністю виконання правоохоронними органами України покладених на них завдань щодо запобігання, виявлення, припинення та досудового розслідування протиправних діянь, які посягають на фінансово-економічні інтереси суспільства та держави. Відтак, діяльність правоохоронних органів України відіграє важливу роль у забезпеченні фінансово-економічної безпеки.

В той же час активне реформування правоохоронної системи України не залишає поза увагою діяльність правоохоронних органів держави. При цьому ефективність проведених реформ напряму пов'язана із комплексним дослідженням адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України, що свідчить про актуальність дисертаційного дослідження Рєзніка Олега Миколайовича. Крім того актуальність дослідження на тему «Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України» обумовлена необхідністю удосконалення національного законодавства у сфері діяльності правоохоронних органів, які захищають фінансово-економічні інтереси суспільства та держави і наближення його до міжнародних стандартів.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5; Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року, а також у межах науково-дослідних тем Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету «Удосконалення системи правоохоронних органів щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки України» (номер державної реєстрації 0116U006814) та «Система критеріїв зовнішнього моніторингу діяльності єдиного правоохоронного органу у сфері забезпечення фінансової та економічної безпеки держави» (номер державної реєстрації 0118U003575).

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Раціональна та внутрішньо узгоджена структура дисертаційного дослідження свідчить про високий ступінь обґрунтованості результатів роботи. Загальна структура дисертації в цілому є логічною, послідовною, раціональною, обґрунтованою об'єктом, предметом, метою та завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, поділених на сімнадцять підрозділів, висновків й списку використаних джерел.

Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу існуючих наукових підходів, а також чинного законодавства України і практики його реалізації визначити сутність та особливості адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України, а також напрямки їх вдосконалення.

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації склали наукові праці фахівців у галузі філософії, загальної теорії держави і права, адміністративного права, фінансового права, інших галузевих правових наук,

у тому числі зарубіжних дослідників. Нормативною основою дисертаційного дослідження є Конституція України, міжнародні договори та угоди, нормативно-правові акти національного законодавства радянського та сучасного періодів, проекти законів та інших нормативно-правових актів, що визначають правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України, законодавство низки зарубіжних країн, досвід яких щодо правового регулювання діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки держави може бути використаний в Україні.

Інформаційну та емпіричну основу дисертаційного дослідження становлять узагальнення практики діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України, результати проведених соціологічних досліджень.

Ознайомлення із дисертаційним дослідженням дає підстави для висновку, що основні положення і висновки, які виносяться автором на захист, мають відповідний ступінь наукової новизни. Підґрунтям обґрунтованих та достовірних висновків, які доповнюють існуючі позиції науковців або по-новому надають вирішення існуючих проблем, на мою думку, є достатня методологічна, теоретична та інформаційна база.

Характеристика змісту роботи. Змісту дисертаційного дослідження притаманний досить високий теоретичний і науково-методологічний рівень вирішення поставлених завдань. Чітко виражений теоретичний підхід, зокрема, вдало сформульовані дефініції, класифікації і критерії дозволили аргументовано визначити авторську позицію щодо багатьох дискусійних проблем адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що представлене дисертаційне дослідження є однією з перших спроб комплексно,

на монографічному рівні, з використанням сучасних загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, урахуванням останніх досягнень юридичної науки визначити сутність та особливості адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України та отримати нові знання які дозволили сформулювати нові наукові підходи до вдосконалення їх діяльності в сучасних умовах державотворення в Україні.

В результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків. Зокрема, в дисертаційному дослідженні запропоновано авторське визначення поняття «адміністративно-правовий статус правоохоронних органів України як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави» як закріплену на законодавчому рівні сукупність таких елементів, як мета діяльності, завдання, функції, компетенція та повноваження, організаційно-штатна структура, юридичні гарантії та юридична відповідальність зазначених суб'єктів, які загалом визначають місце зазначених правоохоронних органів у системі суб'єктів захисту фінансових та економічних інтересів держави (стор. 27). Автором виділено групи повноважень правоохоронних органів України як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави: 1) за змістом: інформаційно-аналітичні; повноваження щодо профілактики фінансово-економічних правопорушень; правотворчі; повноваження щодо виявлення, припинення, досудового розслідування фінансово-економічних адміністративних і кримінальних правопорушень; контроль-наглядові; повноваження щодо взаємодії та співробітництва з органами влади, правоохоронними органами іноземних держав, окремими громадянами та іншими суб'єктами; 2) за належністю повноважень правоохоронному органу загалом чи лише окремим його підрозділам: основні та спеціальні повноваження; 3) за спрямованістю повноважень правоохоронних органів:

функціональні, організаційні та забезпечувальні повноваження (стор. 27-28).

Позитивним напрацюванням в дисертації є удосконалення сутності та структури адміністративно-правового механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки держави (підрозділ 1.2). Дисертантом слушно визначено місце існуючих правоохоронних органів в адміністративно-правовому механізмі забезпечення фінансової-економічної безпеки України через аналіз та узагальнення показників їх діяльності у сфері протидії та боротьби з фінансово-економічними правопорушеннями (стор. 68-72).

Цікавими є сформульовані автором мета, завдання та функції правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України. Зважаючи на зміст дисертаційного дослідження метою правоохоронних органів України як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави є захист фінансово-економічних інтересів держави від протиправних посягань. У свою чергу, під завданнями правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави дисертант розуміє обмежені ресурсами короткострокові цілі організації та діяльності зазначених правоохоронних органів, спрямованих на досягнення довгострокової мети – захист фінансово-економічних інтересів держави від внутрішніх та зовнішніх протиправних посягань, тоді як функції, є похідними від мети та завдань – безперервні, постійні і такі, що не залежать від певних подій, а напрямки діяльності правоохоронних органів: оперативно-розшукова діяльність, проведення дізнання та слідства, профілактична діяльність, взаємодія з державними і недержавними суб'єктами щодо протидії фінансово-економічним правопорушенням (стор. 158-159).

Значну увагу приділено питанням змісту діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України. Зокрема, рівням та напрямам, адміністративно-правовим формам і методам діяльності

правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України.

Дисертантом аргументовано, що правоохоронні органи із забезпечення фінансово-економічної безпеки України виконують покладені на них національним законодавством завдання та функції на міжнародному, загальнодержавному та локальному рівнях (підрозділ 3.1). Крім рівнів діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України досить аргументованими є висновки щодо напрямів діяльності зазначених органів. Незважаючи на існуючі відмінності у повноваженнях правоохоронних органів України, які захищають фінансово-економічні інтереси держави дисертантом виділено: 1) стратегічний напрям діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України, який включає інформаційно-аналітичну роботу правоохоронних органів, а саме збирання та аналіз інформації про стан фінансово-економічної злочинності у державі, прогнозування зниження чи зростання рівня фінансово-економічної злочинності, виявлення та усунення причини і умов, що її обумовлюють, удосконалення нормативних актів, які загалом спрямовані на протидію та боротьбу з фінансово-економічною злочинністю у державі, формування правоохоронними органами стратегії діяльності у цій сфері; 2) тактичний напрям діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, який полягає у проведенні сукупності оперативно-розшукових заходів з метою виявлення злочинів, які посягають на фінансово-економічні інтереси держави, а також їх припинення, належне документування та розслідування (стор. 267–268).

Заслуговує на схвальну оцінку авторське поняття «організаційні основи діяльності правоохоронних органів, які є суб'єктами забезпечення фінансово-економічної безпеки держави» – це закріплені національним законодавством

положення, які визначають систему управлінських дій, спрямованих на впорядкування структури правоохоронних органів, оптимальний розподіл функціональних обов'язків між підрозділами правоохоронних органів, координацію діяльності правоохоронних органів та взаємодію між ними, належну підзвітність правоохоронних органів та контроль за їх діяльністю, що в сукупності впливає на ефективність виконання зазначеними суб'єктами покладених на них завдань щодо захисту фінансово-економічних інтересів держави від протиправних посягань (стор. 330–331).

Дисертантом узагальнено пропозиції щодо вдосконалення взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів України як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. Зокрема, зроблено висновок, що в умовах зростання кількості фінансово-економічних злочинів та появи нових форм їх скоєння, удосконалення правових засад взаємодії правоохоронних органів між собою та координації їх діяльності набуває особливого значення, у зв'язку з чим доцільним є: а) окремим нормативним актом регламентувати порядок, рівні, форми взаємодії правоохоронних органів України як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, їх права, обов'язки, відповідальність під час такої взаємодії; б) спростити координацію діяльності правоохоронних органів через усунення неефективних форм її здійснення; в) належно регламентувати юридичну відповідальність за координацію правоохоронної діяльності загалом чи реалізацію окремих координаційних заходів; г) удосконалити інформаційний обмін між правоохоронними органами через створення та функціонування єдиного інформаційного простору (стор. 360). Цікавою є і пропозиція про створення в Україні Центру фінансової експертизи з метою консолідації зусиль та ресурсів існуючих правоохоронних органів, які розслідують фінансово-економічні правопорушення або лише органів фінансової поліції, у разі їх створення, та органів держави, які не мають таких повноважень, але

до відання яких належить ряд інших важливих функцій у сфері запобігання фінансово-економічним злочинам (прокуратура, Державна служба фінансового моніторингу, Національний банк України тощо) (стор. 402–403).

Обґрунтовано, що останній законопроект, який передбачає утворення Національного бюро фінансової безпеки містить неоднозначні положення, що прямо стосуються його підслідності, незалежності від вищих органів державної влади та визначення його місця у системі існуючих правоохоронних органів України (стор. 403).

Визначено, що діяльність правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України має оцінюватися за такими критеріями: 1) стан дотримання передбачених національним законодавством процесуальних строків (відкриття та закриття кримінального провадження); 2) рівень профілактики та розкриття фінансово-економічних злочинів (кількість попереджених та розкритих фінансово-економічних злочинів, стан фінансово-економічної злочинності у державі; співвідношення зазначених показників за поточний та попередні роки); 3) дотримання вимог законності (кількість скарг щодо неправомірної відмови у відкритті справ, незаконності закриття справ, зловживання співробітником правоохоронного органу службовим становищем); 4) громадська думка (рівень довіри громадян до співробітників правоохоронних органів); 5) професіоналізм (результати атестування, повсякденного оцінювання керівництвом правоохоронного органу діяльності співробітника); 6) економічний ефект від діяльності (співвідношення між коштами, виділених на фінансування правоохоронних органів, та сумою коштів, відшкодованих ними до бюджетів держави за результатами розкриття фінансово-економічних злочинів) (стор. 416).

На схвалення заслуговує й ціла низка інших положень дисертації.

Поряд з позитивною в цілому оцінкою дисертації Резніка Олега Миколайовича, вважаю доцільним висловити критичні зауваження щодо

окремих її положень і висновків. Деякі висновки автора носять здебільшого описовий характер, що утруднює їх практичну реалізацію. У роботі висловлена низка міркувань, що викликають заперечення, хоча самі по собі вони є дискусійними.

1. У підрозділі 1.1 «Поняття та особливості фінансово-економічної безпеки як складової національної безпеки України та об'єкта адміністративно-правової охорони» дисертант лише розглядає наукові підходи до розуміння понять «фінансова безпека», «економічна безпека», «фінансово-економічна безпека», але не пропонує авторського визначення дефініції «фінансово-економічна безпека держави» (стор. 33–52).

2. Розглядаючи компетенцію та повноваження правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України (підрозділ 2.3), дисертант пропонує за кожним правоохоронним органом закріпити обов'язок взаємодіяти з громадянами під час запобігання, виявлення, припинення та досудового розслідування фінансово-економічних правопорушень (стор. 184). Однак не зазначено в якому саме нормативно-правовому акті такий обов'язок необхідно закріпити.

3. Погоджуючись із дисертантом у тому, що кадрове забезпечення податкової міліції Державної фіскальної служби України як органу, що забезпечує фінансово-економічну безпеку держави потребує удосконалення, а саме підвищення кількості слідчих співробітників Слідчого управління фінансових розслідувань податкової міліції (стор. 201), потребує відповіді також питання щодо кількості оперативних співробітників. Оскільки за умови підвищення кількості слідчих постає необхідність також збільшення штату оперативних працівників для проведення обшуку, забезпечення безпеки співробітників при проведенні слідчих дій тощо.

4. Недостатньо повно у роботі розкрито пропозицію щодо створення єдиного центру, який має об'єднати ресурси правоохоронних органів, що

розслідують фінансово-економічні правопорушення або лише органів фінансової поліції, у разі їх створення, та органів держави, які не мають таких повноважень, але до відання яких належить ряд інших важливих функцій у сфері запобігання фінансово-економічним злочинам (органи прокуратури, Державна служба фінансового моніторингу, Національний банк України) (стор. 402–403).

5. При дослідженні зарубіжного досвіду діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки держави та визначення можливості його використання в Україні (підрозділ 4.1) дисертанту доцільно було б вказати правоохоронний орган на який необхідно орієнтуватися в Україні для вдосконалення діяльності її правоохоронних органів, як суб'єктів захисту фінансово-економічних інтересів держави.

Водночас, наведені спірні точки зору і висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка носить самостійний і творчий характер, має наукову і практичну цінність. Наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує складність і актуальність досліджуваної теми та власний підхід до її розгляду дисертантом. В дослідженні автору вдалося досягти його мети.

Практичне значення одержаних результатів. Наведені в дисертації положення можуть бути застосовані не тільки в науково-дослідній сфері як основа для подальшого розроблення теоретико-правових питань діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України та у правотворчості під час підготовки й уточнення низки законодавчих та підзаконних актів діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України, а також і у навчальному процесі.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату. Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і

результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених Міністерством освіти і науки України вимог.

Аналіз тексту дисертації дозволяє відмітити, що автором здійснено комплексне вивчення, теоретичний аналіз, осмислення та розгляд доктринальних ідей та практичних аспектів адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України з наступним обґрунтуванням теоретичних положень і формулюванням рекомендацій щодо напрямків і перспектив їх подальшого удосконалення. Використання належної методологічної та інформаційної основ дисертаційного дослідження дозволило отримати нові науково обґрунтовані результати, які мають теоретичне і практичне значення для вдосконалення адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України.

Повнота висвітлення результатів дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, викладено в сорока двох наукових працях, серед яких одноосібна монографія, двадцять три статті, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав (зокрема, 3 статті які індексуються в міжнародній наукометричній базі даних Scopus), дев'ять тез наукових повідомлень на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах та семи інших опублікованих працях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Усе викладене дає підставу для висновку про те, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретну

наукову проблему, яка має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, чіткою постановкою та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною користю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Паралелу присудження наукових ступенів, а її автор – Ретнік Олег Михайлович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.06.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:
Декан факультету № 1
Харківського національного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

О.М. Музичук

